

บทคัดย่อ

การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเมืองโคนมไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท (ระยะที่2)

บุญเรียง ขจรศิลป์ ปราณี โพธิสุข พิกุล เอกวางกูร วารุณี ลักษณ์โชคดี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการคือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเมืองโคนมเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร 2) ศึกษาผลที่ได้จากการนำหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปใช้ 3) ศึกษากระบวนการจัดการในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเมืองโคนมไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 รอบ โดยศึกษาจาก 2 พื้นที่ คือชุมชนท่ากระทุ่มและโรงเรียนวัดสมานกิจ กับชุมชนนาโคและโรงเรียนบ้านนาโคบน รอบที่ 1 เป็นการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นที่ต้องการพัฒนา ทำการพัฒนาหลักสูตร นำหลักสูตรไปทดลองใช้เพื่อศึกษาปัญหาของการใช้หลักสูตรและทำการปรับปรุงแก้ไข รอบที่ 2 เป็นการนำหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสมานกิจและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาโคบน ปีการศึกษา 2544-2545 ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน วิทยากรในชุมชน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้งสองโรงเรียนซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ คณะผู้วิจัยเปิดเผยบทบาทของการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้วิธีการหลากหลาย ได้แก่ แบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินชิ้นงาน แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทักษะที่พึงประสงค์ แบบวัดเจตคติ แบบสอบถามความคิดเห็น และการสนทนากลุ่ม แบบแสดงความคิดเห็น อนุทิน แบบบันทึกภาคสนามและแบบสัมภาษณ์คนในชุมชน รวมทั้งมอบหมายให้ผู้ช่วยวิจัยพักอยู่ในชุมชนเป็นระยะๆ ในช่วงมิถุนายน 2544-ธันวาคม 2545 การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์แบบอุปนัย การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล รวมทั้งการให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน ได้หลักสูตรท้องถิ่น 2 หลักสูตรคือ “หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร” สำหรับโรงเรียนวัดสมานกิจ และ “หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบน

2. ผลที่ได้จากการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ทั้ง 2 รอบ: ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน มีคะแนนการสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างชัดเจน นักเรียนมีพัฒนาการในการผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพมากขึ้น นักเรียนมีแนวโน้มการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นไปในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน นักเรียนมีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านความรับผิดชอบ ความกล้าแสดงออก ความมีนิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไปในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน นักเรียนมีเจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชุมชนนำไปในทิศทางที่ดีขึ้นจากก่อนเรียน นักเรียนมีความเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่มีประโยชน์ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเองนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดำเนินการโดยให้ชุมชน โรงเรียน และคณะผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วย 10 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อศึกษาศักยภาพ ความพร้อมและสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน 2) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน 3) เตรียมบุคลากรในโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูในโรงเรียน ครูผู้สอนและครูวิชาอื่นที่มาจากบูรณาการในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา ที่เกี่ยวข้องโดยจัดในรูปแบบการฝึกอบรมปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน 4) การประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนและการประชุมผู้ปกครองเพื่อให้เกิดการรับรู้ ขอความร่วมมือในการช่วยให้ความรู้และร่วมประเมินผลนักเรียน 5) การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ประกอบด้วยแนวการจัดการครูเข้าสอนและการจัดการรายงาน การวางแผนการสอน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมวิทยากร การวัดผลประเมินผล และการจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน 6) ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยะแรก มีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ โดยคณะผู้วิจัย 7) ประชุมสัมมนาเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุง โดยจัดประชุมคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดประชุมปฏิบัติการแก่คณะครู 8) นำหลักสูตรที่ปรับแล้วในรอบ 2 ปีไปใช้ 9) ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยะที่สอง 10) ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อใช้ในโอกาสต่อไป

4. ปัจจัยและเงื่อนไขการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ในต่างบริบท การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในโรงเรียนทั้งสองแห่งที่มีบริบทต่างกันพบว่า ในทั้งสองบริบทนั้นมีปัจจัยและเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ดังนี้ 1) การนิเทศอย่างต่อเนื่องในหลายรูปแบบตั้งแต่ต้นจนตลอดกระบวนการ 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูที่มุ่งพัฒนางานที่กำลังปฏิบัติอยู่ โดยปกติไม่ใช่ภาระที่เพิ่มขึ้น 3) ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชน เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน 4) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้ครูเกิดความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น 5) การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ 6) การทำงานเป็นที่ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 7) การมีวิสัยทัศน์การให้ความสำคัญและการสนับสนุนของผู้บริหาร 8) ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 9) การเปิดโอกาสให้แก่กลุ่มเยาวชนได้มีส่วนร่วมแสดงความสามารถ

ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทำให้เกิดการ “บูรณาการทางสังคม” ในชุมชนระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และระหว่างคนต่างรุ่นภายในชุมชนเองอย่างเห็นได้ชัด ชุมชนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในความรู้ของชุมชนที่มีอยู่ นักเรียนเริ่มสนใจและเข้าใจสภาพความเป็นไป ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยกันในชุมชนมากขึ้นมีการมองอนาคตของชุมชนร่วมกัน รวมทั้งเป็นการ “บูรณาการระบบ” ทั้งภายในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน เนื่องจากครูผู้สอนมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมกับครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการ จึงเป็นการสร้างผู้นำในการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในระดับโรงเรียน และมีผลงานเป็นที่รับรู้ในระดับกลุ่มโรงเรียนในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพบริบทในชุมชน ทำให้โรงเรียนทั้งสองแห่งเกิดความมั่นใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

Abstract

The Application of the Local Curriculum Development Process in Dairy Farming to Various other Contexts. (Phase II)

Boonreang Kajornsinn Pranee Potisook

Pikun Ekwarangkoon Warunee Lapanachokdee

The objectives of this research were: 1) to develop local curricula which relate to potential and needs of schools and communities by using the model from the local curriculum development process in dairy farming; 2) to study the output of the local curricula; 3) to study the administration and management system in the local curriculum development process; 4) to study factors and conditions for the application of the local curriculum development process in dairy farming to various contexts.

This research was conducted under the participatory action research model in two cycles in two school sites : 1) Thagratoom Community and Watsamankit School, 2) NaKo Community and Ban Nakobon School. The first cycle was to define two locally-based curricula, construct and implement the curricula, study the problems and improve the curricula. The second cycle was implementing the revised curricula and improving it for the next round. The population consisted of the principals, teachers, supervisors, grade 5 students at Watsamankit School, and grade 7 students at Ban Nakobon School in the academic year 2001-2002, parents, community leaders, local experts, and representatives from local organization. The sample consisted of the Basic School Committee of both schools which were accidentally selected. The researcher took an overt role and collected data by using various instruments: achievement tests, worksheet evaluations, desirable behaviors / skills / attitude tests, opinionnaires, focus groups, journals, field notes, and interviewing people in communities. The research assistants periodically stayed in the two communities from June 2001-December 2002. Content analysis, analytical analysis, triangulation processes to verify the data gathering and the data sources were used. The key informants were invited to review the data. Percentage, mean, standard deviation and coefficient of variation were used for analyzing quantitative data.

The research results indicated the following:

1. The results of constructing two local curricula appropriate to the schools and communities' potential and needs. Watsamankit School developed a locally-based curriculum, namely "A Systemic Approach to Integrated Agriculture" and Ban NaKobon School developed a locally-based curriculum, namely "NaKo Community Culture"

2. The results from implementing the two locally-based curricula of both cycles: In academic aspect, the students in two school sites have got the higher post test scores than pre test. They developed higher quality worksheet. Their communication skills, inquiry skills, problem-solving skills and co-operative skills have been improved. They tended to improve their desirable behaviors in responsibility, expression, enjoyment of work and creative thinking. They have got better attitudes

towards agriculture occupation and Nako community culture. The students thought that the local curricula helped them gain knowledge about their communities and could apply it to their daily lives.

3. Management system contributes to the development of local curricula. The communities, schools, and the research teams collaborated with others to think, plan, do, evaluate and gain benefit. The management process included 10 steps: (1) studying and analyzing basic information about potential readiness and establishing relationship. (2) Developing local curricula. (3) preparing personnel by giving a workshop and arranging a study tour to get experience in educational innovation for school administrators, teachers, and other subject teachers who integrated some topics with local curricula. (4) Publicize the local curricula to parents and communities to inform them and seek their cooperation in helping and evaluating students' works. (5) Piloting the local curricula which consisted of time allotment, assign teachers to teach, make the daily lesson plans, prepare teaching-learning materials to facilitate the process and guest speakers, measurement and evaluation and students' work exhibitions. (6) Follow up on the implementation of the two local curricula for the first round. The research team regularly observed, participated, and supervised the teachers. (7) Setting up a seminar for improvement with a group of communities members and setting up a workshop with teachers. (8) Implementing the revised local curricula. (9) Follow up on the implementation of the two local curricula for the second round. (10) Improving and developing the second revised local curricula for the next round.

4. Factors and conditions in the application of the local curriculum development process to various other contexts. The factors and conditions which lead to successful implementation in two different schools contexts consisted of: (1) Regular supervision and using various ways from the start through out the process. (2) Learning from the principals and teachers' operation as the developed regular work not the added burden. (3) Having the sense of ownership towards the local curricula because it is appropriate to the community contexts. (4) Learning by doing brings good understanding towards teachers. (5) Providing opportunity for every party in getting involved throughout the process. (6) Working as a team between school and communities. (7) Having good vision and gaining priority and support from the principals. (8) Having good relationships between schools and communities. (9) Providing opportunity for the youth to participate and show their abilities.

The impact of implementing the local curricula revealed that the school is the institutional site that fosters "social integration" between school and communities and among different generations. The communities have been valued and proud of their wisdom. The students have started to interest and not only understand the situations, problems and ways to solve problems together, but also shared vision of the communities as well. The school sites have also advanced the "system integration" both intra and inter schools. The teachers have begun to work as a team. It has been a good process to get leaders to apply the educational innovation to schools and has resulted in constructing the knowledge that is appropriate to the community context and is wide spread among school clusters. Now, both schools feel confident in the process of developing locally-based curricula which could apply to creating a learning unit which was part of the school curricula as required by the educational policy.